

HANDWERKEN

zonder grenzen

184

Annette van Waaijen
Foto's met borduurwerk

Ethiopisch handwerk

Artist Textiles
Van Picasso tot Warhol

**GEBREID
LINNEN VEST**
Heerlijk koel op
warme dagen

10

16

34

56

60

70

INHOUD

En verder

10 FOTO'S MET BORDUURWERK

Annette van Maanen valt in onze afgepaste gederfies van haar op. Leren afgetraakte finis met borduurwerk is. Vast gaat het als waaggeed, bezorgd was maar tel maar beven een struip, zoma met een eigen versorde boek cultaal eittasen.

16 TEKSTIELOBEJEN

Spina Verwoelke van Scherfinga maakt handjurken, taldies en busties met een verhoegen boed-schap. Haar afgetraate stoffen sich teven tegen vruuwelike kwetsbaar heid en dierbaarheid, wat realiteert in twee, leentlike 'kledaer'.

34 ETHIOPISE HANDWERK

Thera Tigel ging op zoek naar lede wlaage Ethiopische textiel. Haar prachtige foto's laten zien dat dit er nog is, al leugt ook is dit nog het ambachtelijke handwerk is heral. Lees over draagbare weefvormalen en bergan kansen lange de weg.

56 VAN PICASSO TOT WARHOL

Kledingstukken van Joan Miró, Salvador Dalí, Andy Warhol, Pablo Picasso, Marc Chagall en andere kunstenaars zijn te zien in het TextielMuseum in Tilburg. Tienstege stoffen in frisse japonnen verwerkt, de jaren 50 en 60 op hun best.

60 SCHATTEN UIT DE HERMITAGE

De uitgebreide tentoonstelling 'Expeditie Zjdenwolk' in de Hermitage Amsterdam toont redelijk veel textiel, waaronder zijn er een paar kledingstukken, zoals in het gelieven kledingstukken te bezichtigen. Klantingelike ornamentigheden hebben kleren bijgevoegd, plus de eigenschappen van het materiaal: overwegend zijde.

70 SHAWLS UIT KASHMIR

Opnieuw raakt India ons haar verblende borduurtechnieken: dit maal ingepast op steenlepende accent shawls.

9 Voorwoord

- 9 Gaan zien Gans doen
- 41 Artquillister Diederik Uijen
- 26 De lezaren van Sampa Blijs
- 30 Margareta van Brauchtsch
- 40 Cis Weber schildert in krakelsteekjes
- 48 Zeven eeuwen Leide Laken
- 51 BAZO: borduur en Dier's Traders
- 66 De Hoofdenmaker

WERKSTUKEN EN WERKWIJZEN

- 16 Foto borduurwerk
- 24 Gebreed linnen vest
- 77 Gebaakte trui leren kant

Borduren in Kashmir

SCHILDEREN MET DRAAD

Al eeuwenlang worden in Kashmir shawls in opdracht gewerkt. Aanvankelijk vooral voor de Mogolheersers in India, later ook voor andere kasten, voor inwoners van de landen op de handelsroutes en vanaf de 18e en 19e eeuw ook voor de westerse markt.

TEKST EN BEELD: MICHAËLE CASSE, TONOU ANDRÉS VERHELD

Van oudsher maken handweveressen in Kashmir zogenaamde kori shawls in een afbeeldingsstijl (wel weerlichtnaak). Sagen! Voor het weven gebruiken ze tabakswortel die ze op kori's (spiedjes) wikkelen, vandaar dat deze kori shawls genoemd worden. Dit kora werd een kori shawl door het nu vervaantigd, die daar meestal anderhalf tot twee jaar op een handweelgetouw aan veechten. Dit een behoudelijke jaarproductie te bereiken en om de grote markten zoals die in Europa getraagd worden te kunnen maken bijvoorbeeld een vierkante shawl, de ransel, ging men in de loop van de 19e eeuw delen van de shawl ten van elkaar weven. De stukken werden daarna door een rafijgter (rijp)erbedrukkend overstrifbaar aan elkaar gesaand. Een shawl kon op deze manier te negen maanden gemaakt worden in plaats van in het of twee jaar.

Aan borduurwerk met haaknaal (© Aali Ali).

FIJN BORDUURWERK

Nadat de tweede helft van de 19e eeuw bleefden de rafijgter steeds vaker ook voor fijn borduurwerk aan op de geweven shawls. Dit fijne borduurwerk (dat weethout verking het korfbare en lijkenweede kora weethout en maide het tegelijkertijd gefinisheerd aan. De latere kori shawl heeft een effen geweven ondergrond (of veld) en wordt op zichzelf staand geborduurd. Deze shawls, afdoende vervaantigd met zeer miniatuur aardbeestwerk (sticker of kori), verscheen vanaf de tweede helft van de 19e eeuw. Het patroon wordt door middel van een houten blok of rouderpapier met een kilderselkie overgebracht op de egale geweven shawl. Bij de donkere shawls wordt de streek van het te geweven materiaal geborduurd om het tweedstijg effect, waarbij de meeste gaten is een de afbreukde, te versierde.

Detail van een jamever koraheek.

In het Indiase borduurwerk zien we Perzische thema's terug

GEVLICHT UIT PERZIE

Borduurwerk werd door specialisten en versnelt aan make gaten als tweedstijg of imitatie ten opzichte van het kori weethout, maar dat doet geen recht aan het veldwerk dat ook tevens eenilg is. Er zijn veebeelden van borduurwerk dat al in de 19e eeuw op

Borduurster van de meesterborduurder.

stawi werd overgezet. Maar de meeste voorbeelden zijn gewaarden vanaf de 19e eeuw. Vermoedelijk hebben handvaarders die vanaf Keshav in Perak het huidige land naar Kashmir zijn gevlucht, voor een belangrijke impuls gegeven. Door de eeuwen heen bleven Perzische elementen en China's inspiratie terug in onder meer het Indische handtextiel.

DELICATE STUKEN

De handtextiel bij het meest fijne handtextiel (zand) is heel delicaat en van een afstand ziet het werk eruit of het geweven of bedrukt is. De meeste soorten handtextiel wegen zwaai, dat de ondergrond onzichtbaar is, vooral zwaar de control en de opdeling van een motief. Een van de meest gebruikte stoffen is de stofstreek als weefsel, vaak geïmporteerd met de rechte streek. Verder worden onder meer de ritsel of floemense streek (opvaktweefsel) gebruikt, verschillende vopsteken, de ritspelen (een effectief dubbelzijdige patroon) en te broeger, de ritspelen (als dubbelzijdige opvaktweefsel) en de (op) kettingstreek. In het meest verfijnde werk volgt de ritspelen (naamgeving) de diagonalen van de onderliggende leger geweven stof.

Een andere handtextiel is Kashmir (isari), waarbij een kettingstreek wordt aangebracht met een fijne haaknaald, meestal op metaal of goudband. Waarschijnlijk zijn de Indische handtextiel hier een tijdje vroege mee begonnen. Deze techniek is minder fijn, maar ook minder kostbaar dan het delicate handtextiel. De namen van de patronen volgen die van het kant weef en handtextiel (zie de begrippelijst op pagina 76).

MANNEN- EN VROUWENWERK

Van oudsher combineren handvaarders hun werk vaak met landbouw. In de vrije tijd en gedurende de winter velen zij hun tekelen aan met handtextiel. Vroeger werd het werk verdeeld tussen mannen en vrouwen. Mannen handtextiel, weefden, warden en deden de finishing. Het warden, warden en spinnen werd veelal door vrouwen gedaan. Nu doen zowel mannen als vrouwen het handtextiel. Omdat vrouwen het handtextiel meestal combineren met sociale verplichtingen, het opvoeden van kinderen en het huishouden, zijn het vaak de vrouwen mannen die het meest verfijnde handtextiel maken.

KLEINE ATeliers

De handtextielmakers werken veelal vanuit huis en in kleine ateliers (shukhans), waar zij het werk in opdracht uitvoeren. De ruggen (handtextielmakers) behoren de patronen (houten print blokken of stansen) en ook de printplaten, waar de ruggen (handtextielmakers) erin mee werken. Afhankelijk van de bestelde wijfening maakt de meester zelf het werk of wordt het - onder zijn toezicht - uitgevoerd. De handtextielmakers werken in gebouwen (shukhans), meestal gemaakt, bij daglicht en zonder handtextiel. Zij werken vaak in kleine groepen, waardoor ze onderling aanspraak hebben. Het meditatieve werk wordt ook vaak in stille gelaten en soms met een radio op de achtergrond. De makers en de meest bekende handtextielmakers stawi, die ook op de westerse markt grotte afzet vinden.]

Detail van het delicate werk van de handtextielmakers

Handtextiel

Detail van 'De eeuwige' handtextiel in Museum Sri Pratap Singh in Srinagar (Kashmir)

INDIASE BORDUURTERMEN

Hieronder zetten we enkele begrippen op een rij, die in Kashmir gebruikt worden met betrekking tot de shawl en de daarbij toegepaste borduurstijlen.

justiring	shawl van zeer fijne cashmerewol
temberar	shawl van kani weefwerk, gecombineerd met naaldbaad.
amli	shawl met alleen naaldbaad
saari aji	meer fijn borduurwerk met ondiepe fije naald en meestal met zijde draad uitgevoerd. De omlijning wordt gedaan nadat het insulborduurwerk af is. Kleine streepjes en stipjes rondom het onafgemaakte werk vullen het kani weefwerk. Wordt vaak door mannen uitgevoerd.
narar aji	minder fijn borduurwerk, met grotere staken en dikke draad. Soms wordt de omlijning gemaakt, waarna de resten (vaak wit of zwart) worden ingevuld. Meinig details.
watichan aji	dit is het minst verfijnde naaldbaad. Er wordt gewerkt met ruwe opliggende staken met dik borduurdraad, om shawls snel van stoffen te voorzien. Deze techniek wordt veel toegepast voor massaproductie. Droet eenvoudig te bewerken patronen, met beperkt kleurgebruik.
zar zar sibi-darj aji	met witte draad op donker gekleurde gaas of zijvedraad geborduurd.

Begrippen gebruik bij de geborduurde delen van de shawl:

matan	het veld van de shawl
kafeerjaval	een patroon van florale arabesken
jamavar	een geheel bedekkend patroon
kaufar	kaars-, of gelijke afkand verspreide motieven
para	de uiteinde rand van een shawl met een patroon van 10 tot wel 30 cm
kransar	een gestreept ontwerp
kur bul	een hoekpatroon
faaris	de zijranden van de shawl van maximaal 10 cm
kurat	een vierkante shawl

Een 20e eeuwse met zijde geborduurde cashmere jamavar model.

Buider-wolter bij 'Kashmir Shawl from Jammu to Pattay', door Sheryl Rahman de Nieuwe Jidde.

Kashmir vrouwen met een Aangri, een keramische pot met Kooljje in een draagmand, aan het barenen. Als het koud is, plaatsen ze de kengri onder hun zwaren (zarge wolen mantel) om het warm te houden.